

Reportáž z Izraele

výpisky z cestovního deníku
Jitka Radkovičová – Tiki

Obsah

Program listopad 2018

Den první

Eva Hefer

Den druhý

Hanka Sternlicht

Dny další...

Já jedu dál...

Neočekává se klidná noc...

Každý konec je zároveň začátkem

3

5

5

7

7

9

11

12

13

Program listopad 2018

V roce 2012 vyšly v časopise Maskil první dva články o sionistickém skautingu pod názvem „Židovská mládeži, představujeme se ti“. To už jsem věděla, že v českých archívech najdu tak maximálně policejní přihlášky těchto spolků a žádosti o schválení stanov a bylo tedy jasné, že za tím správným poznáním budu muset vyrazit za hranice všedních dnů – do Izraele, do země plné příběhů, pamětníků a krabic v archivech. Žádost o stanovy je sice dobrá věc, ale informací o činnosti konkrétního subjektu zrovna moc neposkytne.

Izrael je země silně návyková a okamžitě jsem se v něm začala cítit jako doma, ovšem tehdy – a ještě dlouho potom – mě nenapadlo, že s výzkumnými cestami hned tak konec nebude. Židovská mládež se prací v nejrůznějších sionistických spolcích hlásících se ke skautingu připravovala na odchod do Palestiny jednak doma v Československu a jednak tam pak odcházela buď dobrovolně nebo později i méně dobrovolně (to, když prchala před Hitlerem, a pokud válku přežila, tak o něco později také před komunisty), podílela se na výstavbě také před komunisty), podílela se na výstavbě takzvané „staronové vlasti“, na budování kibuců.

Bágl vzadu i vpředu, pro úplnou dokonalost ještě chybí bágel zleva a zprava

Všude po ní zůstávaly stopy, a tak se stopařství stalo mým velkým koníčkem. A hledání jehel v kupkách sena; někdy ty kupky měly podobu hory Hermon, největšího kopce v Izraeli.

Shrnuto: podzim 2013, kdy jsem do Izraele, neboli Erec Israel, odletěla poprvé a zjistila, jaké nedozírné poklady se všude skrývají, byl začátkem nekonečné šňůry výzkumných výprav. Dnes se píše rok 2018, je podzim, letím podesáté a pocit, že bych obsáhla všechno, co obsáhnout lze respektive co je pro podrobný popis činnosti organizací a hnutí sionistických skautů nutné, se nedostavuje... třebaže dokumenty získané v nejrůznějších institucích, v archivech kibuců i od soukromých osob představují řadu šanonů o celkové délce zhruba pěti metrů.

Takže sedím na letišti Ben Gurion, čekám, až skončí šabat a začne fungovat doprava a přemýšlím, jak to asi všechno tentokrát dopadne.

Den první

Eva Hefer

Když jsem z Prahy jsem odlétala, lilo jako z konve a celkově bylo nevlídno. Ovšem Tel Aviv mě vítal začátkem listopadu sedmadvaceti stupni, neskutečným vedrem, a kromě jiného informací, že doprava se hned tak nerozjede. Taxíky to jistí všude na světě, také tady, a tak jsem se nechala odvézt k Evě, jedné z těch, které radím ke svým izraelským andělům strážným. O tom, jak jsem ji našla, se poměrně široce rozepisují v povídání na webu Skautského institutu; je to příběh o hledání jehel v kupkách sena a jiných skvělých zážitcích.

Letos se to andělské strážcovství projevilo jinak: Eva mně pomáhala dohledat informace o jednom z posledních vůdců hnutí Tchelet Lavan (Modrobílí) Urielu Naharim, který se ovšem v předválečném Československu jmenoval Bedřich Flussmann. Díky ní mám v plánu navštívit archiv, kde snad nějaké dokumenty budou.

Eva, která hejtuje vaření...

U Evy budu nějakou dobu tábořit a vyjíždět do okolí za dobrodružstvím. Jedno mě čeká hned zítra, takže balím diktafon, laptop a foťák do menšího báglu, abych se ráno nemusela zdržovat – a pak už povídáme do pozdní noci o všem, co je během půlroku, kdy jsem v Izraeli „absentovala“, nového. Bohužel se náš rozhovor ve velké většině týká těch, kteří byli povoláni k Vyšší službě. A opět se dostavuje pocit, který mně tady v Izraeli věrně doprovází celá léta – je dost pozdě, tohle všechno mělo probíhat daleko dřív...

Na závěr povídání mě napadla otázka z nezávažnějších: jaký je vlastně ženský tvar pro výraz „anděl strážný“?

Den druhý

Hanka Sternlicht

První pracovní den nového týdne začal drsnou tlačenicí na nádraží: po víkendu jedou izraelští vojáci nazpět ke svým posádkám, takže ve vlaku není k hnutí. Nicméně do Kiryat Gat k Hance Sternlichtové jsem přijela vcelku na čas. Hanka skautovala v Holicích v dobách první republiky a také po válce, kterou naštěstí přežila. Nijak to nesouvisí s předmětem mého výzkumu, nicméně Hanka je ohromný člověk a hanba by mě fackovala, kdybych se u ní nezastavila.

Kromě toho mě tady čeká jeden důležitý úkol: pro Židovské muzeum budu odpoledne nahrávat interview s Hančinou dcerou; druhá generace přeživších představuje zajímavý segment izraelské společnosti.

Když mí přátelé z východočeských Holic, odkud Hanka pochází a odkud také odešla do Izraele, vydali v češtině její knihu „Svobodná, volná“, našla jsem tam věty, které rozhodly o tom, že rozhovor s Irit musím za každou cenu udělat:

Hana Sternlicht v Kiryat Gat, listopad 2018

„Vždycky jsem se snažila žít normálním životem a nedovolit těm prožitým hrůzám působit na můj život. Snažila jsem se nezatěžovat vlastní děti svými vzpomínkami a neudělat tak z druhého pokolení oběti. A přesto, když jsem se jednou zeptala dcery, proč používá opakovaně jeden sáček čaje, odpověděla: 'Já jsem přece dcera rodičů, kteří přežili holocaust.'“

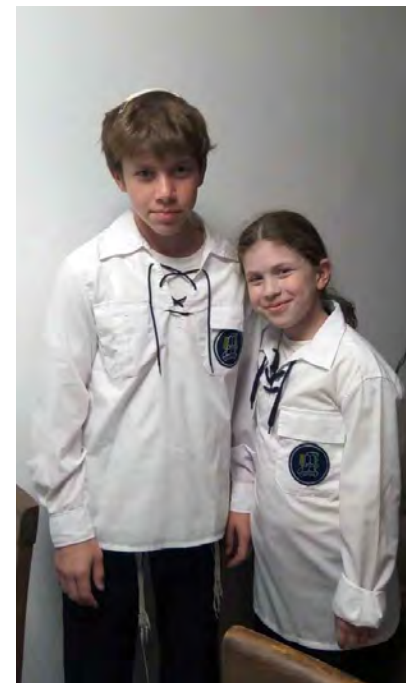
V podobném duchu byl veden také rozhovor, protože díky permanentnímu borderu (skautský Pánbůh mně snad odpustí neskautský výraz, ale nemám slušné slovo a ani pochopení pro tento druh činnosti) prováděnému palestinskými Araby a také díky malé vzdálenosti města Kiryat Gat od pásma Gazy, jsou tady obyvatelé vystaveni neustálému stresu a nepředstavitelnému tlaku. O tom ale snad až později, protože si uvědomuju, že nemohu vzteky rozmlátit klávesnici hned druhý den po příletu. Nejhorší na tom všem je vědomí, že podobné typy nám zaplavují Evropu a potomci Židů přeživších holocaust díky agresi v místech, kde muslimská minorita přerostla v majoritu, po desetitisících opouštějí své původní domovy. A svět se na to dívá, aniž nic... A OSN vydává jednu protiizraelskou rezoluci za druhou.

Dny další...

Následující dny trávím jednak zpovídáním pamětníků (pro oddělení šoa v Židovském muzeu a pro Paměť národa) a pak doplňováním informací o jednotlivých sionistických prvorepublikových hnutích, která různými způsoby inklinovala ke skautingu. Minimálně měla to slovo obsaženo ve stanovách.

Za „léta dřiny“ ☺ věnovaná práci na tématu jsem získala poměrně komplexní představu o tom, jak jednotlivá hnutí fungovala. Zaráží ovšem nerovnoměrnost zdrojů, jinak řečeno – některá hnutí na PR dbala, jiná prakticky vůbec, a propisovalo se to i do množství produkovaného materiálu, různých periodik, novin a podobně. A do množiny „vůbec“ musím bohužel zahrnout mně velmi blízké hnutí Bnei Akiva, Děti Akivovy, jehož většina periodik a publikací už tehdy vycházela v hebrejštině, takže když se dnes chce člověk dozvědět o fungování jednotlivých poboček, musí buď začít trénovat ivrit anebo si sehnat překladatele.

Yael, moje izraelská kamarádka (rodilým Izraelcům se říká sabra a Yael představuje třetí generaci potomků zakladatelů hnutí Bnei Akiva

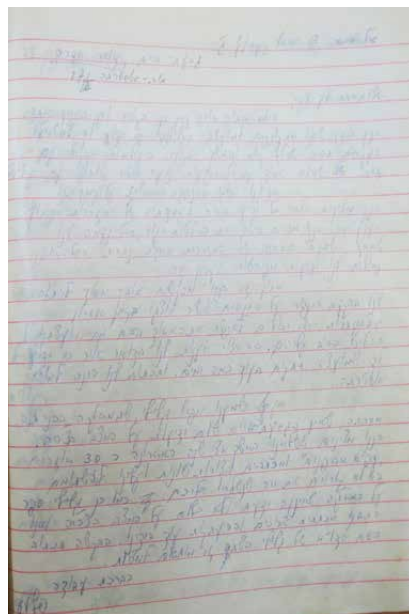
Yonathan a Hadar Diamantovi, členové hnutí Bnei Akiva v dnešním Izraeli

ze slovenské Nitry, kteří do Palestiny přišli v roce 1933) už kdysi dávno v prehistorii tohoto výzkumu konstatovala, že Bnei Akiva měli mizerné public relations. Tehdy jsem jejím slověům sice moc nerozuměla, ale nakonec se ukázala být hluboce pravdivá.

Seděly jsme nad dokumenty o tomto hnutí celý večer a když jsem od ní přišli den odjížděla, měla jsem v zásobě plno poznámek, adres a telefonních čísel – a u všech adres otazníky, protože jestli je něco v této branži nejisté, pak to, zda tito lidé ještě žijí. Z Československa odcházeli před druhou světovou válkou nebo těsně po ní. Takže pocit, že je pět minut po dvanácté, je opět velmi intenzivní.

Další dny trávím v archivu Yad Tabenkin. Zde začíná letošní „izraelský průšvih“ (je to už pro tyhle situace zaběhaný terminus technicus, protože během každé výpravy někde něco vybuchne, a tím tentokrát nemyslím import arabských raket muslimských „přátel“ z Gazy nebo Libanonu), ale morovou ránu v podobě blackoutu mého vlastního laptopu a podobně.

Nicméně: v archivu Yad Tabenkin hledám dokumenty o Urielu Naharim, který se v Čechách jmenoval Bedřich Flussmann (říkali mu „Fluss“) a fungoval jako jeden z vedoucích činitelů sionistického hnutí Tchelet Lavan – Modrobílí; už jsem jej zmiňovala. S mladým archivářem jsem vedla rozsáhlejší korespondenci už z Prahy a výsledkem je stůl zarovnaný krabicemi. Takže v klidu pracuju a najednou, ani nevím jak, přestává fungovat foťák. Část dokumentů tedy dofotím na mobil (naštěstí technika je dnes flexibilní) a modlím se, aby to neublížilo kvalitě snímků. Je to dost důležité, protože už originály za moc nestojí... Posuďte sami. Je jasné, že i v tomhle konkrétním případě mě po návratu do vlasti bude čekat tuna „rekonstrukčních prací“. Je to ovšem práce důležitá; mám rozepsanou stať o plzeňských sionistických hnutích inklinujících ke skautingu, něco podobného jako článek o Severočesích. Velmi pravděpodobně bude tahle stať o něco obsáhlejší a zahrnuta bude rovněž informace o výrazných osobnostech hnutí. „Fluss“ v Plzni studoval a o rozmach československého Tchelet Lavan se v každém případě zasloužil, takže také jeho stručná biografie bude mít ve stati své místo.

Ukázka Flussova deníku

Já jedu dál...

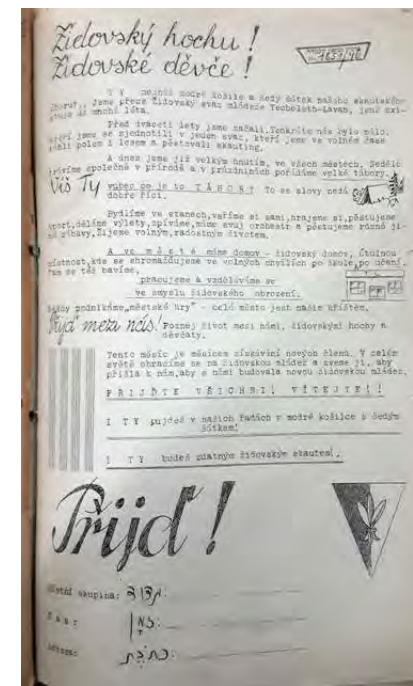
Abych si odpočinula od papírů a také proto, že nastává šabat, což v praxi obnáší nemožnost práce v jakékoli instituci (stejně jako u nás přes neděli zde v sobotu pro veřejnost nefungují ani knihovny, ani archivy), jedu si do Kiryat Ono pro další interview, tentokrát k paní Avivě Bar-On, dříve Bedřišce Winklerové. Také ona byla v Československu členkou sionistického mládežnického hnutí Dror, které se ale ke skautingu žádným způsobem nepřiblížilo, takže praktické hledisko využití informací zde získaných pro moji práci se limitně blíží nule: další medailonek nevznikne. Nicméně zbytečná cesta to v žádném případě nebyla – také tento rozhovor odevzdám v Židovském muzeu do sbírky interview v oddělení šoa.

Informační smršť ale nastává hned v dalších dnech. Jedu do archivu v Pinchas Lavon Institute a moc lituju, že funkční je pouze foťák v mobilu. Kromě dokumentů skautského hnutí Tchelet Lavan, tedy již několikrát zmíněných Modrobílých, nacházím něco velmi málo k organizaci Bnei Akiva, už zmiňovaných Děti Akivových a nově pak také k Hašomer Hacair, což z hebrejštiny přeloženo znamená Mladý strážce. Tohle židovské sionistické hnutí, nejskautštější ze skautských, fúzovalo v roce 1926 s Hašomer Kadima (Strážci vpřed) a ze Slovenska si brzy našlo cestu také k nám do historických zemí, tedy na Moravu a do Čech. Prohrabuju se vším možným, je toho tuna, a lehce šedivím (byť by se zdálo, že s mým šedivým sestřihem už další progres možný není) a fotím. Mimo jiné tento motivační plakátek: kdybyste byli židovské děvče či mládenec a četli takovou lákavou výzvu, odolali byste? Já tedy určitě ne.

A protože nejen chlebem živ je člověk, ale také udržováním přátelství, trávím několik dní na cestách mezi kibucy, mošavy a městy návštěvami přátel, kteří mně kdysi při rozběhu pátrání pomáhali, poskytovali podporu, nabízeli azyl, upozorňovali na další a další archivy a instituce, ve kterých jsem následně nalézala nepřeborné množství dokumentů atd. Ta pomoc byla (a stále je) výrazná a velmi důležitá.

A tak jsem se rozjela do Hachotrim za Handou Drori, do Ma'ayan Zvi za Evou Adorian, do mošavu Gan Chaim za Rutkou Baasovou,

Dokonalá „náborářská“ práce v hnutí
Tchelet Lavan

v Tel Avivu jsem navštívila Maud Michal Beer, v Kiryat Tivon Maxe a Chavu Livni a řadu dalších přátel. Myslím také na ty, které už bohužel navštívit nemohu, protože čas je neúprosná veličina všude na světě, také v Izraeli, a řada mých přátel ukončila svoji pozemskou pouť. Vzpomínám na Ruth Bondy, Aninu Korati, Petra Erbena, Michal Efrat, Hanku Weingartenovou, Shoshanu Zachor a další, z Čech jsem přivezla hrst kamínků, které končí na hrobech – a modré izraelské nebe je mi svědkem, že lehko mně v těchto okamžicích nebylo.

Neočekává se klidná noc...

Tuhle kapitolu bych si nejraději odpustila, ale k dokreslení situace je nutné napsat alespoň pár slov k tomu, co mě v Izraeli potkalo tentokrát. Když jsem na začátku reportáže popisovala permanentní ohrožení, kterému jsou vystaveni izraelští občané v různých oblastech země, aktuálně u pásma Gazy, nenapadlo mě ani ve snu, že si tuto situaci vyzkouším také.

Když jsem se v úterý 13. listopadu přemístovala na jih země, zesílil zničehonic taxikář rádio, následně mu volant málem vypadl z ruky – a pak už jsme s hrůzou poslouchali zprávy: kolem páté hodiny odpolední opět udeřili Arabové, na Izrael dopadají stovky raket, země hoří, lidé jsou v krytech; jako první to „koupil“ autobus a poté už věci běžely v rychlém sledu: do rána dalšího dne bylo na Izrael vystřeleno přes šest set raket a ochranný systém Iron Dome při tomto množství střel jednoduše nestíhal. Už jsem zde zažila leccos: útok nožem v autobuse městské hromadné dopravy v Tel Avivu, kde muslimský terorista pobodal během chvilky jedenáct lidí; útok autem v Jeruzalémě, kdy další arabský magor srazil na tramvajovém ostrůvku muže a „dorazil“ ho mačetou; střelbu do hlídky izraelských vojáků; napadení americké turistky v jeruzalémské tramvaji. Na to ostatní raději ani nevzpomínat. Ovšem tahle dimenze je o něčem úplně jiném.

V bombardované oblasti bydlí dost mých přátel; ze všeho nejvíc líto je mně těch, kteří jsou přímému útoku vystaveni. Copak já, já se vrátím do bezpečné Prahy, ale oni tady zůstanou. Nejvíce to odnáší Sderot (jen tak mimochodem nádherné město, byť koncentrace

Útok zblízka

Další zajímavý pohled

Dětské hřiště ve Sderotu
chráněné proti střelám.
Vpravo dole vchod
do podzemního krytu

krytů je zde v současné době asi největší v celé zemi), Ashkelon a nově také Beer Sheva, původně beduínská osada v poušti s poetickým názvem Sedm pramenů, dnes jedno z největších měst Izraele.

Říkám si, že každá ta raketa by na sobě měla mít štítek „spolufinancováno Evropskou unií“, protože tahle evropská parta do Gazy valí finanční prostředky hlava nehlava a ví Bůh, zda je to úmysl, záměr anebo účelová slepota, když se v této nesmyslné činnosti pokračuje navzdory faktu, že peníze nejsou využívány v souladu se záměrem, ke kterému byly původně určeny. A když se náhodou objeví někdo soudný a upozorní na tohle velmi nebezpečné mrhání penězi, řvou lidskoprávníci jako zimní stadión a vykřikují něco o chudácích Palestincích. Napadá mě jedině: takhle to dopadá, když se zlo schovává za náboženství.

Každý konec je zároveň začátkem

Přes vážné okolnosti provázející tento pobyt nebo spíš navzdory jim pokračuju ve výzkumu. Dalším v řadě je archiv instituce Beit Terezin v kibucu Givat Chaim Ichud; jsou zde shromážděny dokumenty těch, kteří prošli terezínským ghettem, přežili a uznali za vhodné, aby památka na vše, čím prošli, zůstala alespoň v nějaké podobě zachována. Jezdím sem už jako domů; mnozí zaměstnanci jsou mí kamarádi, archivu „velí“ v Izraeli provdaná Češka Terezka a z těch méně poetických, zato však důležitých okolností vede na prvním místě fakt, že v místní kibucnické jídelně skvěle vaří 😊. Vydávám se tedy na cestu a strávím zde mimořádně úspěšné dva dny. Dávám dohromady dokumenty k plzeňským sionistickým hnutím, jak jsem o tom psala někde na začátku, a také k různým hachšarám, které židovští skautiči absovovali zhruba v roverském věku. Rozhodně je z čeho vybírat, takže vládní spokojenost na všechny strany.

Další cesta vede do telavivské čtvrti Ramat Aviv, kde si na mě udělala čas Debora Kutzinski, známá svou činností v hnutí Makabi Hacaír krátce před válkou, během ní a také po válce. Setkání je výsledkem několikaletého snažení, protože tato triadevadesátiletá dáma je

Tohle svinstvo padá na Izrael

U sbírky střel z předchozích útoků

zdrojem neuvěřitelné energie a v důsledku toho je v podstatě k nezastižení: její širokospektrální aktivity člověku, který se do Izraele dostane pouze dvakrát, třikrát za rok, naprosto neumožňují trefit se do některého jejího volného termínu. Deboru honím několik let a až dosud mně to vždy bylo platné jako kanárkovi golfky, takže teď mám ohromnou radost. Ta sice trochu pohasne, když zjistím, že i tentokrát máme čas pouhou hodinu a půl, ale nevadí, беру to jako první krok a jsem si jistá, že další budou následovat.

Poslední štací před odletem je opět Kiryat Gat a návštěva míst nejvíce postižených nedávným arabským atakem, hlavně město Sderot. Na této neveselé výpravě mě doprovází kamarádi Hanka, Irit a Zvika, jedeme se podívat na sbírku střel u policejní stanice, přičemž policisté nás ochotně pouštějí do objektu, abychom si mohli z bezprostřední blízkosti pořídít pár fotek. Zvika nás pak vozí po městě a já vidím, že zdejší obyvatelé si pro větší jistotu staví kryty, kterým se tady říká „miklatim“, přímo u vstupů do domů, vidím hřiště s jakým-si ochranným štítem proti střelám, aby děti nemusely neustále běhat do krytů, podobně je „zařízena“ vedlejší škola, ovšem zde má ochranný štít masivnější charakter. A dozvídám se, že v této oblasti mají dětské psychologové nejvíce práce v celé zemi.

Okamžitě si také vzpomenu na osud skauta Waltra Bonhardiho z hnutí Tchelet Lavan. Informace o něm jsem našla jednak v archivu kibucu Dorot, je to kousek od Sderotu, a jednak u jeho potomků: do Palestiny přišel na konci 30. let minulého století složitou cestou z Teplic-Šanova jako člen skupiny Merez (z hebrejštiny ráznost, síla, elán, energie), jeho oddíl si jako své

Dopis na skautský tábor

Skautkami jednou, skautkami navždy

příští působiště vybral poušť, našel si prázdné místo v Negevu a jak tehdy bývalo zvykem, založil výše jmenovanou osadu. Ve válce o nezávislost v roce 1948 měl Walter na starost ochranu kibucu před Araby a stal se minérem. Stejně jako dnes i tehdy byl kibuc bombardován a Walter zahynul při plnění svých povinností v pouhých šestadvaceti – vybuchla mu v ruce mina; při této vzpomínce se mě zmocňuje zvláštní pocit, že je to všechno přibližně pořád stejné, jen způsoby jsou trochu vymakanější, sofistikovanější, a tehdy i dnes čelí lid Izraele obdobným výzvám.

Jedeme si trochu spravít chuť do přístavní restaurace v Ashkelonu, kde se tohle všechno snažím pustit z hlavy. Potom už jen den odpočinku u skautky Hanky, balení baglu a odlet. Na letišti Ben Gurion sumarizuju a odškrtávám splněné úkoly a zapisuju předlouhou řadu úkolů nových. Jestliže je každý konec zároveň začátkem, tak už je jasné, že další cesta do Erec Israel mě nemine.

Na úplný závěr uvádím, že fotografie historických materiálů v reportáži pochází z archivů Yad Tabenkin, Lavon Institute a archivu kibucu Dorot.

Jitka Radkovičová – Tiki